

2^η ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΛΥΚΕΙΑ

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Σύνολο Σελίδων: 6

Κείμενο Α. [Η ζωή στην Ήπειρο]

Γεννήθηκα εξήντα έξι χρόνια πριν επάνω στα βουνά, σε μια καλύβα μέσα κοντά στο καρβουνιάρικο καμίνι του πατέρα μου, και οι πρώτες αναμνήσεις μου έχουν όλες μαύρο χρώμα. Μαύρα ήταν ένα γύρω όλα, μαύρα τα ξύλα και τα κάρβουνα και μαύρο το καλύβι και το χώμα που μαύριζε σιγά σιγά από τα πολλά καψίματα και από τη μαύρη κάπνα, γι' αυτό και η γέννησή μου – ένα άσπρο παχουλό μωρό, άσπρο και τριανταφυλλί – **τάραξε** τους δικούς μου όπως ταράζει πάντα τους ανθρώπους το παράξενο, το έξω από το φυσικό. Και η μάνα και ο πατέρας μου, μελαχρινοί, κατάμαυροι και οι δυο, κοντοί και ζαρωμένοι, ντυμένοι με κουρέλια ποτισμένα κάπνα από τα αμέτρητα καμίνια, δεν με αισθάνθηκαν σχεδόν ποτέ απόλυτα παιδί τους.

Τα χρόνια εκείνα οι καρβουνιάρηδες ζούσαν επάνω στα βουνά και δεν κατέβαιναν ποτέ στα χαμηλά για άλλη αιτία εκτός από την πώληση του κάρβουνου. Γέμιζαν τα σακιά με τα τριζάτα μαύρα κάρβουνα – ακόμα τη νιώθω στα ρουθούνια μου, φορές φορές, τη μαύρη τους τη μυρωδιά – και φόρτωναν τα ζώα και ξεκινούσαν το πρωί, ο πατέρας μας και δυο από τα επτά παιδιά και τράβαγαν για κάτω.

Με τα λεφτά που έπαιρναν, αγόραζαν τα πράγματα τα λιγοστά που μας χρειαζόνταν, λίγο λαδάκι, αλεύρι, και ελιές, και γύριζαν ξανά επάνω στα βουνά σαν τους κυνηγημένους, επάνω στα βουνά και στην ασφάλεια της μοναξιάς τους.

Το καμίνι και η καλύβα, που για μας τότε ήταν το σπίτι μας και που τώρα σε αυτήν ούτε ζώο δεν θα έβαζα, ήταν χτισμένα σε ένα πλάτωμα επάνω στο βουνό, σε ίση απόσταση από το Αργυρόκαστρο και το Τεπελένι. Στη μια του μεριά έχασκε χαράδρα βαθιά και στο βάθος της κυλούσε τα νερά του “ο ποταμός”, ένας παραπόταμος του Δρίνου. Ζώντας μέσα στην **άγνοια**, στην ίδια σχεδόν **κατάσταση** με το γαϊδουράκι μας και με τα δυο μουλάρια μας, τα πρώτα εκείνα χρόνια της ζωής μου νόμιζα πως στον κόσμο ολόκληρο υπήρχε ένας ποταμός και πως αυτό ήταν και το όνομά του, “ποταμός”.

[Ισμήνη Β. Καπάνταη. 1999⁸. *Απειρωτών και Τούρκων*. Αθήνα: Βιβλιπωλείον της “ΕΣΤΙΑΣ” αποσπάσματα, σσ. 14-15]

Κείμενο Β. Αποχώρηση των κατοίκων προς το εσωτερικό και προς τα ορεινά.

Κατά τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας σημειώθηκε επί πολλά συνεχώς χρόνια κίνηση προς ασφαλή μέρη του εσωτερικού σε όλες σχεδόν τις περιοχές της **ηπειρωτικής** Ελλάδας, με αποτέλεσμα να **διαταραχθεί** η φυσιολογική κατανομή του πληθυσμού. Νέοι οικισμοί δημιουργήθηκαν σε απόκεντρες και σχετικά ασφαλείς περιοχές της ελληνικής υπαίθρου, κυρίως ορεινές, ενώ πολλά από τα παλαιά ακμαία κέντρα βαθμιαία έφθιναν και

εξαφανίζονταν. Έτσι π.χ. πυκνώθηκαν οι πληθυσμοί των ορεινών όγκων του Βερμίου, της Πίνδου, των Πιερίων, του Ολύμπου της Όθρυος, του Παρνασσού και των άλλων βουνών.

Προς ασφαλέστερες περιοχές αποσύρθηκαν κυρίως όσοι κατοικούσαν κοντά σε δρόμους πολυσύχναστους, από όπου περνούσαν στρατιωτικά αποσπάσματα, που ήταν φυσικό να ζητούν να καταλύσουν στα κοντινά χωριά και να τραφούν σε βάρος των κατοίκων. Από τα τέλη του 14ου και τις αρχές του 15ου αιώνα ιδιαίτερα μεγάλη αναστάτωση επικράτησε στην ύπαιθρο της Ηπείρου και της Μακεδονίας, γεγονός που εξηγεί γιατί πολλά χωριά των περιοχών αυτών είναι σκαρφαλωμένα ψηλά, προς τις κορυφές των βουνών, μακριά από τις μεγάλες οδικές αρτηρίες. Συνέπεια της συγκέντρωσης των κατοίκων επάνω στα βουνά ήταν η στρόφη τους προς την εκμετάλλευση των πόρων ζωής που διέθεταν, κυρίως στην κτηνοτροφία και στη βιοτεχνία των μαλλιών και των μάλλινων υφασμάτων.

Έτσι στην Ελλάδα οι μεγάλες πεδινές περιοχές της Θράκης, της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας ουσιαστικά εγκαταλείφθηκαν από τους κατοίκους τους και καταλήφθηκαν από γεωργικούς τουρκικούς πληθυσμούς. .... Γενικά οι Έλληνες απέφευγαν την πεδιάδα, τη φυσική τροφή των ανθρώπων, και αναζητούσαν το βουνό ή καλύτερα το ψηλό ορεινό συγκρότημα. Εκεί, όπως και τα αγρίμια, μπόρεσαν να βρουν **προσωρινά** άσυλο οι χριστιανικοί πληθυσμοί και να ζήσουν ελεύθεροι ή κάτω από ανεκτό ζυγό.

[Ιστορία του Ελληνικού έθνους, Τόμος Ι. 1974. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
σσ. 72-73 – με περικοπές]

Παρατηρήσεις:

Ομάδα Ι.

A. Να διαλέξετε ποια από τις προτεινόμενες απαντήσεις είναι η σωστή με βάση τα κείμενα:

1) Στο κείμενο Α αναφέρεται ότι οι καρβουνιάρηδες:

- α) ζούσαν και πουλούσαν το κάρβουνο πάνω στα βουνά ·
- β) ζούσαν στα πεδινά μέρη και έφτιαχναν το κάρβουνο στα βουνά·
- γ) ζούσαν στα βουνά και πουλούσαν το κάρβουνο στα πεδινά μέρη·
- δ) ζούσαν και πουλούσαν το κάρβουνο εκεί που έβρισκαν αγοραστές.

2) Στο κείμενο Α η αφηγήτρια μας πληροφορεί ότι:

- α) κοντά στο σπίτι της κυλούσε ένας ποταμός που ονομαζόταν “Δρίνος”·
- β) κοντά στο σπίτι της κυλούσε ο Δρίνος, αλλά αυτή δε γνώριζε το όνομά του·
- γ) κοντά στο σπίτι της κυλούσε ένα ποτάμι που δεν είχε όνομα·
- δ) κοντά στο σπίτι της κυλούσε ένας παραπόταμος του Δρίνου που δεν γνώριζε το όνομά του.

3) Σύμφωνα με το κείμενο Β, κατά τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας οι Έλληνες:

- α) αποσύρθηκαν από τις κεντρικές περιοχές και κατοίκησαν σε απόμακρα, κυρίως ορεινά σημεία ·

- β) έμειναν σε κεντρικές περιοχές, αλλά απέφευγαν τις μεγάλες οδικές αρτηρίες ·
- γ) δημιούργησαν καινούργιες πόλεις, σε αντίθεση με τα παλαιά κέντρα που σιγά σιγά έφθιναν·
- δ) εγκαταστάθηκαν σε περιοχές που ευνοούσαν τις κτηνοτροφικές επαγγελματικές τους δραστηριότητες.

4) Σύμφωνα με το κείμενο Β, οι Έλληνες κατά την Τουρκοκρατία:

- α) ασκούσαν όσα επαγγέλματα τους επέτρεπαν οι κατακτητές ·
- β) αξιοποιούσαν ό, τι διέθετε η κάθε περιοχή για να ζήσουν ·
- γ) μετανάστευαν για επαγγελματικούς και οικονομικούς λόγους ·
- δ) έφτιαχναν μάλλινα υφάσματα και τα πουλούσαν για να επιβιώσουν.

8 μονάδες

Β. Και τα δύο κείμενα έχουν ως κοινό θεματικό άξονα τη μετοίκηση των ελληνικών πληθυσμών κατά τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας. Για ποιους λόγους παρατηρήθηκε το φαινόμενο αυτό; Να γράψετε δύο (2) από αυτούς με δικά σας λόγια, φτιάχνοντας αιτιολογικές προτάσεις:

- 1) .....
- 2) .....

4 μονάδες

Γ. Ποια επαγγέλματα ασκούσαν οι Έλληνες κατά την Τουρκοκρατία, σύμφωνα και με τα δύο κείμενα; Να αναφέρετε τρία (3):

- .....
- .....
- .....

3 μονάδες

Δ. Το κείμενο Α είναι λογοτεχνικό και το Β ιστορικό. Με βάση τη διαπίστωση αυτή, να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- 1) Ποια νομίζετε ότι είναι η αφηγήτρια του Α κειμένου; Πώς αιτιολογείτε την απάντησή σας;
.....
.....

2 μονάδες

- 2) Ποια στοιχεία του κειμένου Β αξιοποιούνται στο Α;

.....
.....
.....
3 μονάδες

Ομάδα II.

A. Να βρείτε τις λέξεις των κειμένων που έχουν την ίδια σημασία με τις ακόλουθες. Μέσα στην παρένθεση δίδεται σε ποιο κείμενο πρέπει να τις αναζητήσετε:

1. ενθυμήσεις (A)	6. παρήκμαζαν (B)
2. αναρίθμητα (A)	7. έφυγαν (B)
3. αισθάνομαι (A)	8. να μείνουν (B)
4. οικοδομημένα (A)	9. συσσώρευσης (B)
5. είχα την εντύπωση (A)	10. επεδίωκαν (B)

5 μονάδες

B. Να βρείτε λέξεις που να έχουν την αντίθετη σημασία από τις μαυρισμένες λέξεις των κειμένων:

τάραξε
άγνοια
ηπειρωτικής
εξαφανίζονταν
προσωρινά

5 μονάδες

Γ. Να αντιστοιχίσετε την κάθε φράση από την αριστερή στήλη με την ορθή επεξήγηση από τη δεξιά στήλη και να γράψετε τον κατάλληλο αριθμό, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή! Οι ορθές απαντήσεις είναι μόνο πέντε (5), χωρίς το παράδειγμα.

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. το έξω από το φυσικό → 4 β. κατανομή του πληθυσμού γ. ακμαία κέντρα δ. πόροι ζωής ε. γεωργικοί πληθυσμοί στ. ορεινό συγκρότημα	1. άνθρωποι που ασχολούνται με τα φυτά και καλλιεργούν τη γη 2. σύμπλεγμα περιοχών σε μεγάλο υψόμετρο που μπορούν να κατοικηθούν 3. η ύπαρξη λίγων πόλεων και πολλών χωριών.

	<p>4. το αντίθετο από αυτό που γνωρίζουν ή περιμένουν οι άνθρωποι.</p> <p>5. το ποσοστό του πληθυσμού που κατοικεί σε πόλεις και χωριά</p> <p>6. τα υλικά αγαθά της ζωής</p> <p>7. πόλεις με μεγάλο πληθυσμό και ισχυρή οικονομία</p> <p>8. σύμπλεγμα δυσπρόσιτων βουνών</p> <p>9. το αντίθετο από αυτό που θέλουν οι άνθρωποι.</p> <p>10. περιοχές με μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού</p> <p>11. άνθρωποι που ασχολούνται επαγγελματικά με τη γεωργία</p> <p>12. όλα όσα χρειάζεται για να ζήσει κανείς</p>
--	--

5 Μονάδες

Δ. Να αναλύσετε στα συνθετικά τους τις ακόλουθες λέξεις που βρίσκονται υπογραμμισμένες στα κείμενα:

κατάσταση
διαταραχθεί
πολυσύχναστους
βιοτεχνία
απέφευγαν

5 μονάδες

Ομάδα III. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ. 20 μονάδες

A. Στα κείμενα που διαβάσατε περιλαμβάνονται στοιχεία για τη ζωή του παρελθόντος. Σήμερα η κατάσταση είναι, ασφαλώς, διαφορετική. Να γράψετε ένα κείμενο στη μορφή της ηλεκτρονικής επιστολής, που θα το αποστείλετε σε ένα φίλο σας στο εξωτερικό, και στο οποίο θα αναφέρετε τον τόπο κατοικίας σας, το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον και τις βασικές ασχολίες των ανθρώπων. (150 – 200 λέξεις).

B. Πώς φαντάζεστε τη μετέπειτα ζωή της αφηγήτριας του κειμένου A; Να συνεχίσετε την ιστορία, όπως εσείς θέλετε. . (150 – 200 λέξεις)

Να επιλέξετε μία από τις δύο παραγωγές λόγου.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ομάδα Ι.

A. 1γ, 2δ, 3α, 4β

B. Για να βρουν ασφάλεια / άσυλο. - Επειδή ήθελαν να ζήσουν ελεύθεροι / υπό ανεκτό ζυγό. - Προκειμένου να αποφύγουν να συντηρούν τα τουρκικά στρατιωτικά αποσπάσματα κ.τ.λ. .

Γ. Παραγωγή / πώληση κάρβουνου - κτηνοτροφία – βιοτεχνία μαλλιών – βιοτεχνία μάλλινων υφασμάτων.

Δ. 1) Μία ηλικιωμένη γυναίκα από την Ήπειρο που γεννήθηκε σε φτωχή οικογένεια καρβουνιάρηδων, αλλά αργότερα έζησε αλλού και πλούτισε – στοιχεία από την 1η και την 4η παράγραφο του κειμένου.

2) Ελεύθερη η απάντηση, αλλά κυρίως χρειάζεται να αναφερθεί η μετοίκηση πάνω στα βουνά για λόγους ασφάλειας και ασύλου, ο φόβος προς τις πόλεις και τις πεδινές περιοχές και η επιβίωση με βάση αυτά που προσφέρει το περιβάλλον και μόνο.

Ομάδα ΙΙ.

A. αναμνήσεις – αμέτρητα – νιώθω – χτισμένα – νόμιζα – έφθιναν – αποσύρθηκαν – να καταλύσουν – συγκέντρωσης – αναζητούσαν

B. ηρέμησε – γνώση / επίγνωση – νησιωτικής – εμφανίζονταν / φανερώνονταν – μόνιμα

Γ. β5, γ7, δ12, ε11, στ2

Δ. κατά+στάση, διά+ταράσσω, πολύς+συχνάζω, βίος+τέχνη, από+φεύγω

Ομάδα ΙΙΙ.

Ελεύθερη η απάντηση